

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 30 november 1940 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, m. m.

Genom en den 22 november 1940 dagtecknad, till tredje särskilda utskottet hänvisad proposition, nr 68, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga nedan intagna vid propositionen fogade förslag till

1:o) förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, och

2:o) förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 26 april 1940 (nr 264) med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940;

dels ock medgiva, att de med det föreslagna mönstringsförfarandet förenade kostnaderna må utgå av statsmedel i huvudsaklig överensstämmelse med vad av föredragande departementschefen i propositionen anförts.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Svensk man är enligt vad i värnpliktslagen stadgas värnpliktig från och med det kalenderår, under vilket han fyller 20 år, till och med det, under vilket han fyller 46 år. Den som finnes till följd av lyte m. fl. orsaker oduglig till krigstjänst frikallas från värnpliktens fullgörande. På vissa andra grunder har värnpliktig hittills kunnat befrias från värnpliktens fullgörande under fredstid; numera avser befrielsen tjänstgöring enligt § 27 värnpliktslagen.

Genom inskrivningen införas de värnpliktiga i den militära organisationen och bliva där rullförda.

De värnpliktiga hänföras antingen till årsklass, benämnd efter inskrivningsåret, eller till klass A eller klass B, vilka sistnämnda klasser i och för tjänstgöring indelas i årsgrupper. Under värnpliktstiden kunna omföringar ske mellan eller inom de olika klasserna.

Enligt § 32 värnpliktslagen skall varje år hållas mönstring med inskrivna värnpliktiga med visst undantag.

Beträffande mönstringen skall enligt samma paragraf iakttagas följande. Med andra inskrivna värnpliktiga än dem, som äro inskrivna å sjömanshus och tillhöra marinen eller flygvapnet, hålles mönstring inom varje rullföringsområde. För sådan mönstring är varje nu avsedd värnpliktig skyldig

att i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, till befälet avgiva tillförlitlig skriftlig uppgift om bostad och yrke, den värnpliktige dock medgivet att under tiden för mönstringen iakttaga personlig inställelse och därvid muntligen avgiva nämnda uppgift. Med värnpliktiga, som äro inskrivna å sjömanshus och tillhöra marinen eller flygvapnet, hålles mönstringen vid sjömanshus. För sådan mönstring är varje nu avsedd värnpliktig skyldig att i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, till sjömanshusombudsman avgiva tillförlitlig skriftlig uppgift om bostad och sysselsättning, den värnpliktige dock medgivet att under tiden för mönstringen iakttaga personlig inställelse och därvid muntligen avgiva nämnda uppgift. Kallelse till mönstring verkställles genom kungörelse, som bekantgöres bl. a. genom införande i ortstidningar.

Mönstringen avser att möjliggöra dels erforderliga rättelser i stamrulla och inskrivningsböcker, dels ock en beräkning av det antal värnpliktiga i olika årsklasser (klasser), som kan komma att inställa sig vid mobilisering, och skall hållas med till klass B hörande värnpliktiga under tiden från och med den 15 till och med den 31 oktober samt med övriga värnpliktiga under tiden från och med den 1 till och med den 30 november.

Enligt 15 § lagen den 30 december 1939 om tjänsteplikt åligger det, i den mån Konungen därom förordnar, envar från och med det kalenderår, varunder han fyller sexton år, till och med det kalenderår, varunder han fyller nitton år, att efter myndighets anvisning antaga och utföra arbete, som hans kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva (tjänsteplikt för ungdom). Enligt 16 § samma lag åvilar enahanda skyldighet envar från och med det kalenderår, varunder han fyller sexton år, till och med det kalenderår, varunder han fyller sjuttio år, (allmän tjänsteplikt).

Enligt förordning den 4 oktober 1940 (nr 857) skall mönstring, som avses i § 32 värnpliktslagen den 30 juni 1936, icke äga rum år 1940. Till grund för Kungl. Maj:ts proposition med förslag till nämnda förordning låg en skrivelse den 11 september 1940 från chefen för armén, vari anfördes vissa skäl för inställande av innevarande års ordinarie mönstring och omnämndes, att förberedelser vidtagits för avgivande av förslag till åtgärder, som syftade till införskaffande i anslutning till mantalsskrivningen för år 1941 av mera fullständiga uppgifter än som innefattades i det vanliga mönstringsförfarandet.

Det må här anmärkas, att Kungl. Maj:t den 19 april 1940 uppdragit åt chefen för armén att inkomma med slutligt förslag angående införande av maskinella anordningar för de värnpliktigas rullföring och redovisning. Härvid skall bland annat beaktas vad som anförts i proposition nr 63 till innevarande års lagtima riksdag och i riksdagens härav föranledda skrivelse den 6 april 1940, nr 128.

I skrivelse den 3 oktober 1940 har *chefen för armén* framlagt förslag rörande avlämnande av mönstringsuppgift i samband med mantalsskrivningen för år 1941 och vidare föreslagit vissa framtida lagstiftningsåtgärder be-

träffande folkbokföringen i syfte att åstadkomma mera praktiska och effektiva förhållanden med avseende å rullföringen och redovisningen av värnpliktiga. Skrivelsen, vari statens arbetsmarknadskommission och statens industrikommission instämt, har såsom bilaga (*bilaga A*) fogats till propositionen.

Den 14 oktober 1940 har inom finansdepartementet hållits ett sammanträde med representanter för de av frågan närmast berörda myndigheterna samt för de kommunala förbunden. Därvid dryftades de praktiska problem som kunde uppkomma vid genomförandet av den föreslagna anordningen. Med hänsyn därtill att i vissa städer mantalsuppgifter redan avlämnats eller komme att avlämnas under den närmaste tiden samt att jämväl flerstädes på landsbygden mantalsuppgifter skulle ha hunnit ingivas, innan riksdagsbehandling av förslaget slutförts, befanns det icke vara möjligt att i år anknyta mönstringen omedelbart till mantalsskrivningen. Att såsom av chefen för armén föreslagits tilldela de granskningsnämnder, som enligt förordningen den 26 april 1940 (nr 264) inrättats i anledning av folkräkningen den 31 december 1940, någon funktion i fråga om mönstringen ansågs vidare olämpligt, enär nämndernas arbete skulle splittras samt effektiviteten av folkräkningen löpa allvarlig fara att förminska.

I anslutning till under överläggningen framkomna uppslag har därefter inom finansdepartementet utarbetats ett *förslag till förordning angående särskild mönstring för år 1941*, vilket såsom bilaga (*bilaga B*) fogats till propositionen.

Enligt förslaget skall mönstringen avse förhållandena vid årsskiftet 1940—41 och äga rum fristående från mantalsskrivningen. Vid förslagens utformning har man utgått från att mönstringsuppgifterna i framtiden skola kunna ingivas tillsammans med mantalsuppgifterna. Mönstringsblanketten har ansetts kunna fastställas i huvudsaklig överensstämmelse med det av arméchefen framlagda förslaget.

Över det inom finansdepartementet utarbetade förslaget och en i anslutning därtill upprättad *promemoria* ha efter remiss yttranden avgivits av cheferna för försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet, statskontoret, statistiska centralbyrån, statens arbetsmarknadskommission, statens industrikommission, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och domkapitel, ävensom styrelserna för svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Sveriges häradsckrivareförening, föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän och allmänna svenska prästföreningen.

Beträffande innehållet i förenämnda *yttranden* får utskottet hänvisa till redogörelsen i propositionen sid. 8—17.

Föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, har i propositionen anfört följande:

»Av skäl, som anförts i proposition nr 31 till årets urtima riksdag, har det visat sig olämpligt att innevarande år anordna mönstring i vanlig ordning.

Med hänsyn till nödvändigheten att skapa ett fast underlag för en planerad omläggning av de värnpliktigas rullföring och redovisning synes det emellertid angeläget att så snart ske kan under starkare kontroll än det vanliga mönstringsförfarandet medgiver införskaffa vissa uppgifter beträffande de värnpliktiga. Berörda omläggning syftar till att möjliggöra en krigsplacering av de värnpliktiga under hänsynstagande i möjligaste mån till vars och ens särskilda kvalifikationer och kommer att medföra ett frångående av det hittillsvarande summariska inkallelseförfarandet årsklassvis. Även ur civil beredskapssynpunkt synes det eftersträvansvärt att beträffande vissa kategorier av medborgare äga tillgång till uppgifter, nödvändiga för planerandet av deras tagande i anspråk för det allmänna. Enär ifrågavarande för den militära och civila beredskapen erforderliga uppgifter innevarande år icke synas kunna inhämtas annorledes än genom anordnande av en särskild mönstring, vill jag ansluta mig till förslaget att anordna en sådan.

Då den utsträckning av uppgiftsskyldigheten till ynglingar under värnpliktsåldern, som förslaget innebär, i väsentlig mån motiverats av hänsyn till bestämmelserna om tjänsteplikt för ungdom, synes åldersgränsen för uppgiftsskyldighetens inträde böra fastställas så, att den sammanfaller med den i tjänstepliktslagen angivna minimiåldern. Ehuru maximiåldern för den allmänna tjänsteplikten är 70 år, torde för närvarande icke finnas anledning att infordra uppgifter beträffande dem, som äro födda tidigare än år 1881. I fråga om krigsmaktens fast anställda personal synas övervägande skäl tala för att icke undantaga denna från uppgiftsskyldighet. Däremot synes det motiverat att på sätt chefen för marinen förordat medgiva sådant undantag för dem som äro inskrivna å sjömanshus och som vid den tidpunkt, uppgiften skall avse, äro inmönstrade till sjöfart. I många fall torde det nämligen stöta på oöverkomliga svårigheter såväl för de sjöfarande själva att i vanlig ordning avlämna mönstringsblankett som för pastor att efter föreläggande införskaffa sådan.

De invändningar som gjorts beträffande mönstringsuppgifternas omfattning äro enligt min mening icke av beskaffenhet att böra föranleda ett frångående av vad härutinnan föreslagits av chefen för armén i samråd med statens arbetsmarknadskommission och statens industrikommission.

Enligt vad jag erfarit är det meningen, att de uppgifter, vartill motsvarighet redan finnes på hittills gällande mönstringsanmälan och på värnpliktskorten, skola bearbetas vid rullföringsexpeditionerna på samma sätt som vid en vanlig mönstring. Efter hand som denna bearbetning avslutats skola mönstringsblanketterna tillsammans med vederbörliga dubblettkort översändas till respektive truppförband. Med ledning av dubblettkortens uppgifter främst angående militär utbildning och användbarhet men under vederbörligt hänsynstagande även till uppgifterna om civilt yrke, skolor, kurser, avlagda examina och språkkunskaper samt till motorkunnighet och de ytterligare uppgifter som den värnpliktige själv ansett vara av värde för den militära tjänstbarheten göres centralt inom truppförbandet en uppdelning av värnpliktsbeståndet till de olika underavdelningarna och till reserver. Efter denna fördelning skola

blanketterna förvaras beträffande varje underavdelning för sig. Underavdelningen får sålunda på detta sätt en direkt tillgång till väsentliga data för de värnpliktiga, som skola ingå i förbandet, varigenom dettas inre personalorganisation kan utformas under erforderligt hänsynstagande till vars och ens särskilda förutsättningar för olika uppgifter. Underlag har också genom måttuppgifterna skapats för fördelning till underavdelningarna från centrala förråd av utrustningspersedlar i lämplig storleksordning. Uppgifterna angående innehav av vapen, fordon, motorbåtar och hundar avse icke en inventering av dessa olika bestånd. De avse fastmer att underlätta för befälet att i sammanställning med övriga uppgifter skapa underlag för en riktig placering av den värnpliktige. Genom den successiva bearbetningen av uppgifterna torde svårigheter att bemästra materialet undanröjas. Hela uppläggningsen sammanhänger emellertid intimt med de inledningsvis anförda planerna på en mekanisering av uppgifternas bearbetning och den centrala statistiken.

I det remitterade förslaget har icke upptagits något stadgande om ansvar för den som lämnar oriktiga uppgifter vid mönstringen.

Med hänsyn till vikten av att det genom mönstringen hopbragta materialet är såvitt möjligt fullständigt och riktigt har jag ansett lämpligt, att i förordningen stadgas ansvar för uppgiftspliktig, som mot bättre vetande lämnar oriktigt meddelande rörande namn eller annat förhållande. Jag anser även bötespåföljd böra stadgas för fastighetsägare eller den i hans ställe är, som uraktlåter att fullgöra vad honom åligger med avseende å mönstringsblankettens insamlande och avlämnande till pastor.

I några yttranden har framhållits vikten av att uppgiftsskyldighetens fullgörande anknytes till ett bestämt hemortsbegrepp. För undvikande av all tveksamhet angående var uppgiftsskyldigheten skall fullgöras och icke minst med hänsyn till bestämmelserna om påföljd vid försummelse att i behörig ordning avlämna uppgift anser jag för min del en uttrycklig bestämmelse i detta avseende erforderlig. Visserligen åligger enligt förslaget uppgiftsskyldighet varje svensk man av viss ålder, som är mantalsskriven här i riket för år 1941, och det ligger på den grund närmast till hands att anknyta uppgiftsskyldigheten till mantalsskrivningsorten. Mantalsskrivningen är emellertid ännu icke avslutad vid den tid då mönstringsuppgifterna skola avlämnas, och en uppgiftsplikts mantalsskrivningsort kan därför då vara oviss. Enligt förslaget skall det åligga pastor att kontrollera, att uppgifter inkommit från samtliga uppgiftsskyldiga inom kyrkobokföringsdistriktet. Denne äger tillgång till mantalslängden endast några dagar och detta först i februari månad. Jag anser därför mest praktiskt, att uppgift avlämnas i den ort, där vederbörande är kyrkobokförd vid årsskiftet. Även för de uppgiftsskyldiga torde en sådan ordning vara lämpligast.

I fråga om förslaget att ålägga pastorsämbetena bestyret med granskningen av mönstringsuppgifterna och upprättande i vissa fall av sådana uppgifter

har i stort sett icke gjorts någon erinran och för egen del ansluter jag mig till vad sålunda föreslagits. Såsom chefen för marinen anfört torde det emellertid för vinnande av möjligast fullständiga uppgifter beträffande å sjömanshus inskrivna, vilka icke själva lämnat uppgift, vara lämpligt, att de beträffande dem genom pastorsämbetenas försorg upprättade mönstringsuppgifterna granskas å vederbörande sjömanshus.

Beträffande omfattningen av pastors granskning och metoden därför vill jag anföra följande.

Det är självfallet, att pastors granskning icke kan avse andra förhållanden än sådana som framgå av de handlingar, som skola av honom användas vid granskningens verkställande. Intyg om granskningen innebär således intet garanterande av uppgifternas riktighet i och för sig.

Från militär synpunkt önskas, att en motläsning av mönstringsblanketternas uppgifter främst om namn, födelsetid, adress och yrke mot mantalsuppgifternas motsvarande uppgifter kommer till stånd och att överensstämmelse mellan dessa handlingar vinnes. Någon granskning av de militära uppgifterna sättes icke i fråga. Uppgifterna om familjeförhållanden hava tillkommit ur tjänstepliktssynpunkt. Dessa uppgifter skola granskas och bör i mönstringsblanketten anmärkas vad församlingsboken härutinnan utvisar, därest blanketten innehåller andra uppgifter.

Enligt departementsförslaget skall pastor vid granskningen av mönstringsuppgifterna göra rättelser, som föranledas av jämförelse med, bland annat, mantalslängden. Pastor erhåller emellertid i regel icke mantalslängden från häradsskrivaren (magistraten) förrän i februari månad och får jämlikt förordningen angående mantalsskrivning, § 11, icke behålla densamma mer än tio dagar. Att på denna korta tid granska mantalslängden och dessutom mönstringsuppgifterna torde i många församlingar knappast vara möjligt. Ej heller torde det låta sig göra att utöver den tid, som nyss nämnts, ställa mantalslängden till pastors förfogande. Det synes mig därför vara mest ändamålsenligt att mönstringsuppgiften, särskilt vad avser namn, civilstånd och familjeförhållanden, i första hand jämföres med församlingsboken och i andra hand med mantalsuppgifterna, vilka huvudsakligen torde böra utnyttjas för att komplettera ofullständiga uppgifter angående yrke, näringsfång och anställning.

Sjömanshusombudsmans granskning torde böra omfatta, förutom anteckningar om inskrivning å sjömanshuset och registernummer, yrke och utbildning.

Beträffande tidpunkten för mantalsuppgifternas överlämnande till pastor förordar jag, att densamma bestämmes till senast den 25 januari 1941, detta med hänsyn till att det på sina håll torde ställa sig olägligt för mantalsskrivningsförrättare att redan den 15 januari överlämna mantalsuppgifterna. På grund av andra pastor åvilande bestyr torde denne endast undantagsvis medhinna att före den 25 januari verkställa granskningen av mönstringsuppgifterna. Den föreslagna framflyttningen av tidpunkten för mantalsupp-

gifternas överlämnande torde därför icke vara av betydelse för granskningsarbetets rationella bedrivande, särskilt som pastor är oförhindrad att omedelbart efter den 15 januari, då mönstringsuppgifterna senast skola vara avlämnade, vidtaga de åtgärder, som böra föregå granskningen, såsom sortering av blanketterna i lämplig ordningsföljd och infordrande av felande uppgifter.

I åtskilliga yttranden har framhållits nödvändigheten av att antingen tidpunkten för mönstringsuppgifternas översändande efter verkställd granskning eller ock tidpunkten för insändandet till statistiska centralbyrån av vissa uppgifter för 1940 års folkräkning framflyttas. Enligt av centralbyrån meddelade bestämmelser skola utdrag ur församlingsboken m. m. jämte därtill hörande sammandrag ävensom utdrag ur boken över obefintliga insändas till ämbetsverket senast den 15 mars 1941. Där på grund av särskilda omständigheter svårigheter möta att inom den föreskrivna tiden insända uppgifterna, kan efter framställning till statistiska centralbyrån anstånd härmed medgivnas intill den 15 påföljande april. Det synes angeläget, att mönstringsuppgifternas granskning och översändande till de militära myndigheterna äger rum så snart ske kan. Enligt vad jag inhämtat torde emellertid hinder icke möta att framflytta tidpunkten för insändande till centralbyrån av de för folkräkningen erforderliga uppgifterna en eller annan månad. Vid sådant förhållande torde någon jämkning icke behöva vidtagas med avseende å tidpunkten för mönstringsuppgifternas översändande efter verkställd granskning.

Den tid, inom vilken sjömanshusombudsman skall efter verkställd granskning återställa till honom överlämnade mönstringsuppgifter, torde få fastställas i samband med de bestämmelser om granskningens fullgörande, som skola av Kungl. Maj:t meddelas.

Beträffande frågan om mönstringsblanketternas tillhandahållande och uppgifternas mottagande anser jag för min del, att bestyret härmed bör uppdragas åt pastor ensam. Självfallet böra de kommunala myndigheterna på allt sätt underlätta pastors arbete härutinnan. Ingen kommunal myndighet torde heller ställa sig avvisande, om den av pastor anmodas att medverka till ett praktiskt ordnande av mönstringsförfarandet. Den uppgiftsskyldige torde böra tillerkännas rätt att, om han så önskar, avlämna uppgiften i slutet konvolut.

I några yttranden har framhållits lämpligheten av att i förordningen uttryckligen stadgas skyldighet för vederbörande militära befäl att insamla och till pastorsämbetena i hemorterna översända mönstringsuppgifter för till värnpliktstjänstgöring inkallade uppgiftspliktiga. För egen del biträder jag denna mening. Enligt vad jag inhämtat möter ur militär synpunkt ej heller något hinder härför.

I fråga om sättet för mönstringens kungörande har i flertalet av de avgivna yttrandena framhållits, att kostnaderna för kungörande på det i promemorian föreslagna sättet bliva onödigt stora. I enlighet med vad som för-

ordats i några yttranden föreslår jag, att länsstyrelserna åläggas att ombestyrta kungörandet av mönstringen. Ett sådant kungörelseförfarande torde kunna bliva lika effektivt som det i departementsförslaget angivna. Jag försätter, att bestämmelserna om den särskilda mönstringen även komma att bekantgöras genom meddelanden i radio.

I åtskilliga yttranden har det framhållits såsom nödvändigt, att ersättning tillerkännes kyrkobokförarna för deras bestyr med mönstringen, så att de kunna anlita erforderlig skrivhjälp. Jag finner för min del rimligt, att då kyrkobokförarna, såsom här föreslås, åläggas särskilda arbetsuppgifter, någon ersättning härför tillerkännes dem, särskilt som arbetet med granskningen av mönstringsuppgifterna måste utföras under en tid, som på grund av prästerskapets övriga åligganden är arbetstyngd. Vid ersättningens bestämmande torde någon åtskillnad icke böra göras mellan olika församlingar, allt eftersom granskningen varit mer eller mindre omfattande och besvärlig. Vad angår ersättningens storlek finner jag densamma skäligen kunna bestämmas till 2 kronor för varje fullt hundratal invånare inom församlingen enligt den till statistiska centralbyrån senast avlämnade uppgiften angående folkmängden, vilket motsvarar en ersättning av c:a 6 öre för varje granskad uppgift. En dylik beräkningsgrund synes vara att föredraga ur kontrollsynpunkt. Ersättningen synes böra utbetalas till vederbörande pastor. I Stockholm och Göteborg torde ersättningen böra tillfalla staden. Då mönstringen avser att tillgodose rent statliga intressen, torde ersättningen böra utgå av statsmedel.

Kostnaderna för tryckning av blanketter och mönstringens kungörande böra självfallet utgå av statsmedel.

De med mönstringsförfarandet förenade kostnaderna torde kunna beräknas till 155,000 kronor, varav kostnad för tryckning av blanketter 23,000 kronor, kostnad för mönstringens kungörande 7,000 kronor och ersättning till kyrkobokförare 125,000 kronor.

För täckande av kostnaderna torde böra anvisas ett särskilt anslag under fjärde huvudtiteln å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår. Förslag härom torde senare få anmälas av chefen för försvarsdepartementet.

I överensstämmelse med vad jag i det föregående anfört har det vid promemorian fogade författningsförslaget undergått överarbetning inom finansdepartementet. Bestämmelserna om ändrad tid för översändande av mantalsuppgifterna till pastor ha ansetts böra meddelas i en särskild förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940. Beträffande förordningen angående särskild mönstring för år 1941 i övrigt hava i redaktionellt avseende vidtagits vissa ändringar, för vilka icke här torde behöva närmare redogöras. I rubriken har 'mönstring' ansetts böra ändras till 'beredskapsmönstring'.

De föreslagna bestämmelserna synas böra träda i kraft snarast möjligt.»

Det föreliggande förslaget avser att genom en särskild beredskapsmönstring för år 1941 skapa ett fast underlag för en planerad omläggning av de värnpliktigas rullföring och redovisning. Uppgiftsskyldigheten skall emellertid enligt förslaget även åvila andra än värnpliktiga, varmed avses att erhålla uppgifter av betydelse för den civila beredskapen, främst enligt lagen om tjänsteplikt.

Enligt 1 § i förslaget till förordning om särskild beredskapsmönstring undantagas från uppgiftsskyldighet å sjömanshus inskrivna, vilka den 1 januari 1941 äro inmönstrade till sjöfart. Utskottet har funnit anledning icke föreligga att i förevarande avseende undantaga andra än dem, som äro inmönstrade till *utrikes* sjöfart, och föreslår en ändring av författningsrummet av sådan innebörd.

Beträffande omfattningen av uppgiftsskyldigheten i övrigt har utskottet uppmärksammat, att förslaget avser även den nomadiserande lappbefolkningen, vilken för närvarande med stöd av § 48 värnpliktslagen är frikallad från värnplikt. En tillämpning av de olika bestämmelserna i förordningen å denna medborgarkategori torde emellertid kunna vålla vissa olägenheter. Avgörandet av frågan, huruvida nämnda lappbefolkning överhuvud skall inbegripas under förevarande beredskapsmönstring, och utfärdande av de särskilda bestämmelser som i sådant fall kunna vara erforderliga, torde lämpligen böra överlämnas till Kungl. Maj:t. Utskottet föreslår därför, att i 10 § av förslaget såsom ett första stycke upptages stadgande att förordningen skall äga tillämpning å den nomadiserande lappbefolkningen allenast om och i den mån Kungl. Maj:t förordnar.

Enligt 3 § skall, därest uppgiftspliktig uraktlåter att i behörig tid fullgöra vad honom åligger i fråga om avlämnande av uppgift, felande uppgift kunna införskaffas genom krono- eller stadsbetjäningens försorg, varvid den försumlige blir skyldig erlægga fem kronor i förrättningskostnad. I fall, då uppgift avlämnats ehuru densamma är ofullständig, torde infordrande på nämnt sätt av fullständig uppgift icke komma i fråga i annat fall än då bristfälligheten hänför sig till någon mera väsentlig del av uppgiften. Vidare är att märka att pastor enligt förordningen icke har skyldighet att omedelbart låta införskaffa felande uppgift genom kronobetjäningens försorg. Utskottet vill framhålla, att det i många fall måste anses lämpligare att pastor i första hand genom påringning i telefon eller genom påminnelse under hand på annat dylikt sätt söker erhålla felande uppgift, och att överlämnande till kronobetjäning ej bör ske i andra fall än då detta påkallas av omständigheterna.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet icke något att erinra.

Utskottet får alltså hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) Förslag

till

förordning angående särskild beredskapsmönstring
för år 1941.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Svensk man, som är född något av åren 1881—1925 och här i riket mantalsskriven för år 1941, skall enligt vad i denna förordning stadgas lämna uppgift om sådana personliga förhållanden som äro av betydelse ur militär eller civil beredskapssynpunkt. Från uppgiftsskyldighet undantages den som är inskriven å sjömanshus och den 1 januari 1941 inmönstrad till sjöfart.

Mönstringsuppgift skall avlämnas i den församling, där den uppgiftsskyldige är kyrkoskriven den 1 januari 1941, och avse förhållandena nämnda dag. Uppgiften skall lämnas å blankett (*mönstringsblankett*), vartill formulär fastställas av Kungl. Maj:t.

Uppgift må avlämnas i slutet konvolut, försett med anteckning om att konvolutet innehåller mönstringsuppgift samt namn och bostadsadress å den uppgiften avser.

2 §.

Uppgifterna för de å samma fastighet boende eller eljest där uppgiftspliktiga skola i städer, köpingar och municipalsamhällen insamlas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår, vilken det jämväl åligger att tillse, att uppgifter avlämnas för samtliga uppgiftspliktiga.

Uppgifterna för uppgiftspliktiga, som under tiden den 1—15 januari 1941 äro inkallade till värnpliktstjänstgöring, skola dock insamlas av vederbörande befäl.

3 §.

Uppgifterna skola senast den 15 januari 1941 avlämnas till vederbörande pastor eller å särskilt samlingsställe. Uppgifter för personer, som äro inkallade till värnpliktstjänstgöring, skola till pastor översändas av befälet. Övriga uppgifter skola i städer, köpingar och municipalsamhällen avlämnas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår och å andra

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

orter genom den uppgiftspliktiges försorg. Uppgift må jämväl i betalt brev insändas med posten så tidigt, att den kan komma pastor tillhanda senast sagda dag.

Uraktlåter uppgiftspliktig att i behörig tid fullgöra vad honom åligger i fråga om avlämnande av uppgift och finnes den försumlige inom orten, äger pastor genom vederbörande stadsfiskal, utmättningsman, fjärdingsman eller exekutionsbetjänt avfordra honom felande uppgift. Tredskas den försumlige eller finnes han icke inom orten, skall pastor anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som äger att med föreläggande av vite införskaffa den felande handlingen.

Krono- eller stadsbetjänt, som verkställer infordrande av felande uppgift eller delgivning av föreläggande som ovan sägs, äger att därför av den försumlige undfå gottgörelse med fem kronor för varje förrättning.

4 §.

Pastor åligger att kontrollera, att uppgifter inkommit från samtliga uppgiftspliktiga inom kyrkobokföringsdistriktet, samt att granska de avgivna uppgifterna och därvid göra de rättelser, som föranledas av jämförelse med församlingsboken och mantalsuppgifterna. För sådan uppgiftsskyldig, från vilken uppgift icke kunnat införskaffas, och för å sjömanshus inskriven, som ej lämnat uppgift, skall pastor å mönstringsblankett införa för honom tillgängliga eller eljest kända uppgifter.

Det åligger vederbörande sjömanshusombudsman att granska sådan uppgift för sjöfarande, som jämlikt första stycket upprättats av pastor.

Närmare bestämmelser om granskningens fullgörande meddelas av Kungl. Maj:t.

5 §.

Efter hand som granskningen verkställts och senast den 1 mars 1941 skall pastor översända uppgifterna beträffande dem som äro födda något av åren 1895—1921 eller äro inskrivna till värnplikt såsom underåriga till vederbörande rullföringsbefälhavare (sjörullföringsbefälhavare) och beträffande övriga uppgiftsskyldiga till länsarbetsnämnden i länet.

Angående översändande av uppgifter avseende vid sjömanshus inskrivna från rullföringsbefälhavare (sjörullföringsbefälhavare) till sjömanshusombudsman gäller vad därom varder av Kungl. Maj:t stadgat.

6 §.

Mönstringsblanketter skola tillhandahållas de uppgiftsskyldiga å pastors-expeditionerna samt genom pastorsämbetenas försorg å andra lämpliga platser inom församlingen.

Det åligger statskontoret att låta trycka och till länsstyrelserna utlämna

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

erforderligt antal blanketter för att genom länsstyrelsernas försorg kostnadsfritt och utan rekvisition tillställas pastorsämbetena. Jämväl vederbörande militära myndigheter skola äga att hos statskontoret kostnadsfritt utbekomma det antal blanketter som erfordras för uppgiftspliktiga, vilka äro inkallade till värnpliktstjänstgöring.

7 §.

Senast den 20 december 1940 skall länsstyrelsen utfärda samt låta i länskungörelserna och i den eller de ortstidningar länsstyrelsen aktar nödigt en gång införa kungörelse rörande uppgiftsskyldigheten, ordningen för blanketternas tillhandahållande ävensom tid och plats för uppgifternas ingivande. Beträffande de för varje ort gällande särskilda bestämmelserna må därvid hänvisas till kungörelse, som genom pastorsämbetets försorg bekantgöres genom anslag å de ställen, där offentliga meddelanden i orten pläga anslås.

8 §.

Har någon, som enligt denna förordning är pliktig avgiva uppgift, mot bättre vetande lämnat oriktigt meddelande rörande namn eller annat i mönstringsblanketten avsett förhållande, straffes med dagsböter.

Uraktlåter fastighetsägare eller den i hans ställe är att behörigen fullgöra vad honom jämlikt 2 och 3 §§ åligger, böte högst femtio kronor.

9 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest vid allmän domstol.

Böter och viten, som utdömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

10 §.

10 §.

Denna förordning äger tillämpning å den nomadiserande lappbefolkningen allenast om och i den mån Kungl. Maj:t förordnar.

För Stockholm och Göteborg gäller beträffande ordningen för uppgifternas ingivande samt granskningen av desamma vad särskilt varder av Kungl. Maj:t stadgat.

För Stockholm och Göteborg gäller beträffande ordningen för uppgifternas ingivande samt granskningen av desamma vad särskilt varder av Kungl. Maj:t stadgat.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

2) Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 26 april 1940 (nr 264) med särskilda bestämmelser rörande mantals-skrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940.

Härigenom förordnas, att 10 § förordningen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

10 §.

Mantalsskrivningsförrättaren skall så snart omständigheterna medgiva och senast den 25 januari 1941 överlämna samtliga honom tillhandakomna mantalsuppgifter till pastor. Pastor har — — — till mantalsskrivningsförrättaren.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

B) att riksdagen måtte medgiva, att de med det föreslagna mönstringsförfarandet förenade kostnaderna må utgå av statsmedel i huvudsaklig överensstämmelse med vad av föredragande departementschefen i propositionen anförts.

Stockholm den 30 november 1940.

På tredje särskilda utskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gärde, Tamm, Norman, Wistrand, Olof Carlsson, John Gustavson, Sten, Sundvik**, *Verner Andersson**, *Brandt, Svedberg* och *Emil Andersson*: samt

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hage, Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Gezelius**, *Olovson* i Västerås*, *Westman* och *Lindberg* i Stockholm, fröken *Hesselgren* samt herrar *Lindahl, Sundberg* och *Hansson* i Vännäsby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.